

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ**

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр та найменування галузі знань)

спеціальність 053 Психологія

(шифр та найменування спеціальності)

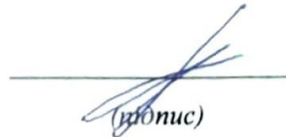
освітньо-професійна програма Психологія

(назва однієї або декількох)

форма(и) навчання денна та заочна

КИЇВ 2024

РОЗРОБНИК силябусу (доктор психологічних наук, професор, кафедри психології, філософії та суспільних наук)

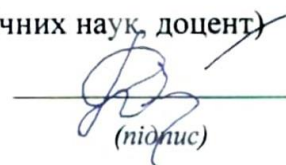

Ольга ДРОБОТ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 19 від 13.06.2024

Завідувач кафедри
Лариса ТАРАСЮК

Гарант освітньо-професійної програми 053 Психологія
(кандидат психологічних наук, доцент)

Олена ДУБЧАК

Рецензії/відгуки (зазначити від кого, за наявності)

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1. Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	Основи психолінгвістики, ВК
2. Статус навчальної дисципліни	Вибірковий компонент
3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	2й рік навчання, 4 семестр
4. Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	4 кредити ЄКТС (120 год), з них: 40 год аудиторного навантаження (20 год лекційних, 20 год семінарських занять) та 80 год самостійної роботи.
5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	залік
6. Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в онлайн форматі
7. Мова викладання	українська
8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Дробот Ольга Вячеславівна (доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)
9. Контактна інформація викладача	drobot.olha@tnu.edu.ua
10. Посилання на силабус на вебсайті Університету	
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню у здобувачів розуміння: історії, сучасних тенденції розвитку психолінгвістичних концепцій; особливостей психолінгвістичного аналізу текстів, характеристик мовленнєвої діяльності; дає вміння аналізувати власну професійну діяльність, враховувати у майбутній професійній діяльності соціально-психологічні особливості взаємодії і спілкування всередині колективу та управляти динамікою групових процесів.
Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння лінгвістичних особливостей психології мовлення, зокрема які психічні процеси лежать в основі породження і сприйняття

	<p>мовлення, як здійснюється вплив на свідомість людини за допомогою мови, чому мова є потужним засобом управління мовленнєвою і немовленнєвою поведінкою людини.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> -сформувати систему теоретико-методологічних знань із проблем психологічної науки і практики, - пізнання структурних елементів психіки психічних пізнавальних процесів, властивостей, станів і утворень на рівні відтворення -застосування знань для практичного втілення в процесі фахової діяльності майбутнього спеціаліста, - знайомство із основними напрямками досліджень у психолінгвістиці та експериментальними методами, - розвиток навичок самостійної роботи студентів із мовними матеріалом як передумови для можливого прогнозування і розв'язування комунікативних конфліктів у професійному спілкуванні.
<p>Формат проведення дисципліни</p>	<p>Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, бесіди і дискусії, індивідуальні науково-дослідні завдання.</p> <p>Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі - Google Classroom.</p> <p>У дистанційному режимі лекції / практичні заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet.</p> <p>Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.</p>

Тематика та зміст навчальної дисципліни.

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин
<p>Тема 1. Історія становлення психолінгвістики. Історія виникнення психолінгвістики як окремої науки. Об'єкт і предмет вивчення психолінгвістики, відмінність психолінгвістики від традиційної описової лінгвістики. Причини появи психолінгвістики. Міждисциплінарний аспект у прикладних дослідженнях. Цілі і завдання дисципліни, основні сучасні напрямки дослідження. Мова – мовлення – мовленнєва діяльність.</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2
<p>Тема 2. Психолінгвістичні моделі. Породження мовлення. Теорії походження мовлення. Моделі породження мовлення. Механізми імовірнісного прогнозування. Апперцепція (залежність сприйняття від минулого досвіду) як прояв активності реципієнта при сприйнятті. Моделі сприйняття мовлення.</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2
<p>Тема 3. Онтогенез мовлення. Біхевіоризм і підстави теорії мовленнєвої діяльності Л.С. Виготський. Вивчення механізмів психічної діяльності людини в роботах М.О. Бернштейна і П.К. Анохіна. Системи сигналізації тварин у природі. Найважливіша відмінність мови тварин від мови людини – відсутність семантичної функції і генетична фіксованість. Теорія формування мовної свідомості в онтогенезі. Дитяче мовлення. Засвоєння мовлення дитиною. Мовлення, інтелект, знаки. Оволодіння мовою. Критичний період для успішного засвоєння мовлення. Затримки у мовленнєвому розвитку.</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2
<p>Тема 4. Сприйняття тексту, текст як об'єкт психолінгвістики. Визначення понять: Слово – висловлювання – текст. Відображення у тексті мовної</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2

свідомості, мовної особистості та образу світу людини. Проблема переказу тексту. Багатозначність тексту.	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2
Тема 5. Методи психолінгвістики, психосемантичний аналіз. Об'єктивна і суб'єктивна семантика в психолінгвістиці. Поняття психосемантичного дослідження. Методи психосемантичного аналізу. Гіпотези Дж. Міллера про психологічну реальність механізмів породження висловлювання.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	4
Тема 6. Метод експерименту. Асоціативний експеримент: процедура та різновиди (вільний, спрямований і ланцюговий). Метод семантичного диференціала. Інші методи експериментального дослідження, що застосовуються в психолінгвістиці: методика доповнення і завершення речень, метод непрямого дослідження семантики, градуальне шкалювання, методика визначення граматичної правильності, опитувальник, методика прямого тлумачення слова, класифікація як метод вивчення когнітивних процесів, процедура кластерний аналіз.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	4
Тема 7. Відновлення цілісності тексту. Поняття та сутність імовірнісного прогнозу. Характер усвідомлення найменування. Омонімія і відновлення цілісності тексту. Фактори, що призводять до неправильного сприйняття висловлення.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2
Тема 8. Етнічні аспекти у психолінгвістичному дослідженні. Мова як невід'ємна частина культури. Етнолінгвістика як наука про відносини між	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2

культурою і мовою. Гіпотеза лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа. Національно-культурна специфіка слова. Рівні свідомості у психолінгвістиці: мовна (вербальна, логічно усвідомлювана й експліцитна) та немовна (невербальна, смислова, неусвідомлювана.). Мовленнєва поведінка при вивченні іноземної мови.	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2
Тема 9. Патопсихолінгвістика – наука про відхилення у формуванні та протіканні мовленнєвих процесів.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
Мовлення у стані емоційної напруженості, зміненому стані свідомості. Мовлення у стані депресії. Порушення мовлення (афазії, дислексія і дисграфія). Дефекти мовлення (алалія, дисфонія, ринолалія, заїкання, браділалія, тахілалія, дизартрія, дислалія).	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2
Тема 10. Прикладні аспекти психолінгвістики. Нейролінгвістичне програмування. Судова психолінгвістика. Ідентифікація особистості на основі мовлення. Мова і гендер. Життєвий досвід і категоризація. Побудова людиною моделі навколишнього світу за допомогою знакової системи.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2

3. Організація самостійної роботи студентів

3.1. Підготовка до семінарських занять. Завдання з навчальної дисципліни «Основи психолінгвістики» розробляються викладачем і передбачають тематичний перелік теоретичних та практичних завдань до кожного заняття, перевірку мультимедійних презентацій матеріалу доповідей, використання методичного матеріалу до дослідження когнітивних стилів особистості.

3.2. Матеріали для самоконтролю та самостійної підготовки.

Самостійна робота студентів (СРС) передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом передбаченим тематичним планом дисципліни, самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни передбачений робочим

навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи вноситься в перелік питань підсумкового контролю який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять. Теми доповідей для СРС:

Тематика доповідей, рефератів для виступів студентів:

1. Виникнення мов у різних стародавніх культурах
2. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку в онтогенезі.
3. Психосемантичний підхід до сприйняття тексту.
4. Спілкування дорослих із дітьми з особливими потребами: прагматичний аспект.
5. Розвиток концептуальної логіки у засвоєнні семіотичних (знакових) засобів
6. Розвиток мовлення дітей 2 року життя. Виникнення самостійного мовлення.
7. Розуміння тексту, дискурсу. За М.І. Жинкіним.
8. Роль мовлення в організації вольового акту.
9. Відмінність людського мовлення від засобів спілкування вищих тварин.
10. Модель формування мовної здібності за П. Блонським.
11. Сенсомоторний семантичний рівень процесу читання. Л. С. Виготський
12. Психолінгвістична теорія породження мовлення.
13. Розвиток активного усного мовлення.
14. Теоретичні концепції формування мовленнєвої свідомості в онтогенезі.
15. Мовлення як об'єкт наукових досліджень.
16. Невербальне мовлення у різних культурах
17. Міждисциплінарні прикладні аспекти у психолінгвістичних дослідженнях.

3.3. Індивідуальні завдання.

Індивідуальні завдання з дисципліни «Основи психолінгвістики»: реферати, доповіді, есе та інші види індивідуальних завдань, запропонованих викладачем, сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальні завдання (ІЗ) з дисципліни «Основи психолінгвістики» виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача на основі вільного вибору теми завдання. ІЗ охоплює усі основні теми дисципліни.

При виконанні та оформленні ІЗ студент може використати комп'ютерну техніку, інформацію з Інтернету, статистичний, довідковий та інші необхідні матеріали.

4. Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

7. Політика дисципліни.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання завдань відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в онлайн/змішаній формах за погодженням із керівником курсу.

8. Система оцінювання та вимоги.

Здобувач допускається до складання заліку з дисципліни, якщо ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни.

Залік - це форма підсумкового (семестрового) контролю, яка передбачає оцінювання засвоєння здобувачами навчального матеріалу на підставі поточного контролю результатів виконання ним певних видів робіт (на практичних, семінарських і лабораторних, індивідуальних заняттях), так і результатів виконання самостійних завдань.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями:

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,
- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів за видами діяльності:

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів	Форма контролю
Робота на семінарському занятті	6	10	60	Залік
Виконання завдань для самостійної роботи	8	5	40	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік :60+40 = 100				

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74		Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки

F	1-29		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу 3 повторним
---	------	--	---

9. Рекомендовані джерела інформації:

Рекомендовані джерела інформації до теми (основна література; допоміжна література; інформаційні ресурси в мережі Інтернет)

Основна література

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень. Підручник., 2-ге вид., стереотип. К. ВЦ «Академія». 2011. 240 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. [для студ. вищ. навч. закл.].3-тє вид.. К. Центр учбової літератури. 2009. 1007 с.
3. Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібник для студ. Вищих навч. закл. (Вища освіта). Переяслав-Хмельницький. 2008. 325с.
4. Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. К. ВЦ «Академія». 2012. 208 с. Основи психолінгвістики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2020.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Л. Дейнека. Основи психолінгвістики. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18655/1/psycholingv.pdf>
2. Єсіпович К. П. Феномен когнітивного картування в сучасній лінгвістичній парадигмі. URL: <http://studia-linguistica.knu.ua/>
3. Kozachuk N., Shvarts L. Relationship between the rhythmic activity of the cerebral cortex and the manifestation of impulsivity / reflexivity. *Research journal of pharmaceutical, biological and chemical sciences*. 2018. Т. 9, № 4. С. 349–355. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/15548>
4. Основи психолінгвістики 2-ге видання. ВЦ “Академія” ; Тип видання – навчальний посібник ; Рік видання – 2023 ; Обсяг – 208 стор. <https://academia-pc.com.ua/product/317>
5. Куранова С. І. Основи психолінгвістики. <https://www.studocu.com/uk/document/derzhavniy-vishchiy-navchal%D1%8Cniy-zaklad-uzhgorods%D1%8Ckiy-natsional%D1%8Cniy-universitet/prikladna-lingvistika/kuranova-1-s-i/71285060>